

herfst van '41 al had gearzeld of de portefeuille van koloniën kon worden toevertrouwd aan iemand die op zo geprononceerde wijze lid van de *Stuw*-groep was geweest, vormde die waarschuwing slechts een bevestiging van het wantrouwen dat hij toch reeds koesterde. Van Mook zou, meende Gerbrandy, de toekomst van het moederland in gevaar kunnen brengen. Door hem (en niet minder door koningin Wilhelmina¹) werd van Mook gezien als iemand die, Indië's naoorlogse zelfstandigheid bepleitend, de band tussen het moederland en Indië aanzienlijk losser wilde maken; daaruit zouden, zo zag Gerbrandy het, slechts rampen voortvloeien.

Hij begon met een poging, van Mook op een zijspoor te rangeren: na een eerste gesprek, eind april, bood hij hem de portefeuille van financiën aan.

Met die portefeuille was veel geschoven²: toen jhr. mr. D. J. de Geer, minister-president en minister van financiën, begin september '40 uit het kabinet was verdwenen, had Welter, minister van koloniën, haar *ad interim* aanvaard, bij de vorming van Gerbrandy's tweede kabinet, eind juli '41 (een vorming die was voortgevloeid uit het feit dat Dijkhoorn, de minister van defensie, in wiens beleid de koningin geen enkel vertrouwen meer had, zijn ontslag had genomen), was Financiën, opnieuw tijdelijk, aan mr. M. P. L. Steenberghe, minister van handel, nijverheid en scheepvaart en van landbouw en visserij, toevertrouwd, maar ook dat had niet lang geduurd – een persoonlijk conflict tussen Steenberghe en Gerbrandy was in oktober '41 zo hoog opgelopen dat Steenberghe en, op zijn voorbeeld, Welter uit het kabinet waren getreden. Steenberghe was opgevolgd door P. A. Kerstens, tevoren voorzitter van de Indische Katholieke Partij en lid van de Volksraad, die begin januari '42 in Londen was aangekomen. Met de bedoeling om het ministerschap

¹ Bijna twee-en-een-half jaar later, om precies te zijn: op 18 september '44 (daags dus na de grote Geallieerde luchtlandingen bij Eindhoven, Grave, Nijmegen en Arnhem), schreef van Mook de koningin eigenhandig een briefje waarin hij uitdrukking gaf aan zijn hoop dat Nederland spoedig bevrijd zou zijn. 'Ik zou daaraan', zo vervolgde hij, 'mijn diepe en oprechte dank willen toevoegen voor de steun en het vertrouwen die ik steeds van Uwe Majesteit mocht ondervinden en Haar de verzekering willen geven, dat ik ... met alle kracht zal blijven strijden voor het volledige herstel van het koninkrijk.' De koningin tekende hierop aan: 'Deze brief zorgvuldig bewaren in het archief, hierin legt v. Mook zijn Rijks-trouw vast, mocht hij daarvan afwijken voor een Indisch plan, dan kan hem deze brief worden voorgehouden W'. (archief kab. der koningin) ² Wij maken de lezer attent op Bijlage I, achter in dit deel: de Nederlandse kabinetten, september 1940 – september 1945.